

I

1955 metais Bujėje, Kroatijoje, komisaras Ristas Marjanovičius būsimą miškų urėdą Aleksandrą Džordževičių pasitiko taip, kaip jo kraštuose pridera pasitikti svečių. Raštinėje padengė stalą ir sukrovė visas gėrybes, žmonos Jovanos atsivežtas iš Serbijos, Užicės miesto. Garsi Užicės grietinė, ypatingieji spirgučiai, dešrelės, lašiniai ir karčioji iš abrikosų – visa tai laukė Aleksandro, kuris nors ir atkako iš broliškos Slovėnijos respublikos, bet, sprendžiant iš pavardės, buvo kilęs iš jo kraštu, tad su juo bus galima pasišnekėti savo kalba. Ristas jau apšilo naujoje komisaro vietoje šiaurės Istroje, tačiau ilgėjosi gimtųjų kraštu, jau patyrė, kad jam mieloje Jugoslavijoje gyvena ir svetimi žmonės – jie išties kalba jam veik suprantama kalba, tačiau patys yra nesuprantami. Keisti buvo žmonės čia, kroatiškojoje Bujėje. Ristas mieliau vengė jų ir, užuot alsavęs jiems pakaušin, tinkamus įkalbėdavo stoti į partiją, o netinkamus – išbraukdavo iš visuomeninio gyvenimo, leisdavo vaikščioti savo keliais ir rūpinosi pirmiausia tuo, kad jiems tektų

kuo mažiau turėti reikalų su juo, o jam – su jais. Sužinojęs, kad iš Liublianos atvyks jaunuolis vardu Aleksandras Džordževičius, nepaprastai nudžiugo, lyg būtų pranešta apie Josipo Brozo Tito vizitą. Vidinis balsas šnabždėjo, kad Aleksandras išsyk supras, kas ne taip su tais Bujės žmonėmis, galės jam pasakyti tai, ko ne-drįstama išsakyti brolybės ir vienybės šalyje, Aleksandras, kaip ir jis, pastebės, kad su tais žmonėmis negali nei broliškai pasišnekučiuoti ir nusikaušti, nei broliškai pasikumščiuoti, pats įsitikins, kad šiems žmonėms socializmas vargiai pagelbės, ir supras, jog juos geriau palikt ramybėje ir neguiti dievo iš jų keistuoliškų galvų. Ristas vylėsi, kad prieš Aleksandrą jam nereikės apsimetinėti dieną naktį kovojančiu už savo tėvynės pažangą, kaip tik galės prisipažinti, jog mieliau pasislėptų savo raštinėje, užsirakintų duris ir apsimestų, kad jo nėra, kai į duris beldžia, mieliau siurbsnotų abrikosinę ir mintytų apie savo tėviškę ir apie tai, kad jei tik galėtų, kaipmat pabėgtų atgal į mišką, pas partizanus, atvertų atvykusiam širdį, jog jį apleido karo narsa, ir dabar, taikos metu, jis virto tikru kinkadrebiu: visada išlaukia sutemų, o tada sėlina per miestą, ir nors jam vadovauja, vis tiek slampina lyg dezertyras per karą, tų žmonių, istriečių, jis bijąs stipriau, nei kada nors bijojo vokiečių. Visa tai Ristui dilgėjo išpasakoti Aleksandru, nors žinojo, kad susėdę vienas priešais kitą sunkiai ras tinkamų žodžių, o ir to Aleksandro jis visai nepažįsta, šis ir jaunesnis, ir atvažiuoja iš Liublianos, be to, veikiausiai yra toks pats keistas kaip ir Bujės gyventojai. Gerokai padauginęs Ristas imdavo samprotauti net apie tai, kad gal apskritai nebelikę normalių, į jį panašių žmonių, kad dabar ir Užicėje visi kitokie ir lygiai kaip čia leidžia tau šnekėti ir niekada nepertraukia, tik stebeilijasi išplėtę akis, o tu niekaip neperkandi, ką iš tiesų galvoja. Galbūt jau nebėra

žmogaus, mąstė sau Ristas, kuriam galėtų prisipažinti besibaiminantis išpūstų akių, klampinančių jį lyg dumblynas, žmogaus, kuriam jis, politinis komisaras, komunistų partijos narys, galėtų prisipažinti bijąs šių žmonių, kurie tik stovi ir klausosi jo. Tad Aleksandras Džordževičius buvo paskutinė jo viltis, jis turės visa tai suprasti, privalės susivokti, ką Ristas turi omenyje, nes yra mūsų žmogus, o mūsų žmonės mąsto vienodai ir mato dalykus tuo pačiu kampu.

Be abejo, Ristas, savo raštinėje nekantriai laukdamas atvykstant Aleksandrą, kramčiodamas supjaustytas vaises ir siurbšnodamas savo stiprią abrikosinę, negalėjo žinoti, koks žmogus slepiasi po taip savai skambančiu vardu. Negalėjo žinoti Aleksandrą Džordževičių esant visai netipiską savo giminės atstovą – juk jis net nebuvo tos kilmės, kurią rodė jo vardas. Gimęs 1925 metais Novi Sade, iš pradžių Aleksandras nešiojo savo motinos, medicinos sesers ir knygyno savininkės, Esteros Alechin pavardę, o vardas, anot mamos, duotas pagal tėvą. Apie tėvą, išskyrus tai, kad kilęs iš Ukrainos, buvęs vardu Aleksandras ir turėjęs tokias pat kaip ir jo tvirtas rankas bei vešlius antakius, kuo mano senelis iki pat mirties abejojo, niekada nieko nesužinojo. Esterai, iš savo tėvo Moišos paveldėjusiai nediduką knygyną Novi Sade, karas prasidėjo gerokai anksčiau, nei po miestą ėmė žygiuoti pirmieji naciai, ir kovą už laisvę ji pradėjo pirmiau už kovotojus, kuriuos įsimins istorija. Apniukusį ir darganotą 1937-ųjų pavasarį ji suviliojo dantų gydytoją Miloradą Džordževičių ir galiausiai jis ją vedė, tada, jau būdama ponia Džordževič, su sūnumi Aleksandru Džordževičiumi be jokių paaiškinimų paliko naują vyrą bei gimtąjį miestą ir persikėlė į Belgradą. Čia ji atvyko kaip Branislava, pirmą kartą įsidarbino medicinos sesele,

mat šios specialybės buvo mokiusis, ir visiems prisistatinėdavo Milorado našle. Net lankydavosi cerkvėje ir uždegdavo jo atminimui žvakutes, o mažasis Aleksandras turėjo išmokti melstis už savo neva mirusio netikro tėvelio sielos ramybę ir traukti gailėsčio sklidinus Belgrado ponių žvilgsnius – visa tai buvo daroma tam, kad ponios Džordžević ir jos sūnaus vaizdas priešais aktorius kuo giliau įsirėžtų atmintin. Viskas Esteros Alechin, arba Branislavos Džordžević, gyvenime buvo apgalvota ir pavaldu paprastam tikslui – kad juodu galėtų gyventi nepatirdami pažeminimo ir engimo. Mano prosenelė nesijautė niekam privalanti prisistatyti tikroju vardu, nejautė poreikio su niekuo būti nuoširdi, niekas nenusipelnė pažinti ją tokią, kokia ji buvo po kauke. Niekino pasaulį, kuris nesistengė užmaskuoti savo lėkšto priešiško viskam, kas kitoniška, ir su ypatingu pasimėgavimu melavo jam tiesiai į akis, apsimetinėjo esanti kaip tik tokia, kokią ją norėjo matyti tas niekingas pasaulis. Ji vaidino esanti viena iš jų, su atsidavimu persismelkė jų baimėmis ir prietarais, primityvumu ir tamsumu. Lyg chameleonas pasisavindavo paniekinamos aplinkos įvaizdį, maloniai jai šypsodavo ir nusilenkdavo, kas dieną vis labiau tobulino savo tariamumą, kol galiausiai pasiklydo, ir toji gudri, racionali ir virš viso pasaulio pakilusi Estera Alechin, namie mažajam Aleksandruvi tyliai skaitanti Jozefą Rotą vokiškai, išnyko sumeluoto veido ištižėlėje Branislavoje Džordžević, kuri gerbėjams vyrams pasipiktinusi aiškina, jog sykį ištekėjusi moteris yra amžiams ištekėjusi ir jiems priderėtų pasigėdinti savo nuodėmingų minčių. Tačiau mieste išvydusi pirmąsias nacistines uniformas, išgirdusi apie nepaaiškinamą gydytojo Štiglico dingimą ir nugirdusi šnibždant, kad naktimis kažkas vyksta seno Belgrado turgaus aikštėje, Branislava Džordžević nepajėgė viduje užslopinti

ti Esteros Alechin baimės. Baimė išginė Branislavą Džordžević iš Belgrado, kur niekas jai negrėsė ir negrasino, kur niekas nežinojo jos paslapčių, tačiau Esteros Alechin baimė buvo didžiulė, o troškimas išgyventi dar didesnis, taigi 1942-ųjų vasarį Branislava ir Aleksandras Džordževićiai atkako į Liublianą, kurią savo rankose laikė italai – jų Estera kažin kodėl baiminosi mažiau nei vokiečių. Be to, ir slovėnai jai atrodė ne tokie baisūs kaip serbai, visų pirma todėl, kad Liubliana buvo toliau nuo Novi Sado ir tarp slovėnų tikrai buvo mažiau tokių, kurie galėtų žinoti jos paslaptį. Bet atvykus į Liublianą jos baimė anaipol neišnyko, priešingai, net išaugo, nes slovėnai į ją žvelgė įtariai – panašiai po trylikos metų Bujės gyventojai žiūrės į Ristą Marjanovičių. Tai buvo nepatikus požiūris į užsieniečius, bet Branislava neįstengė perprasti, kokią ją regi liublianiečiai ir kuo tokie jų žvilgsniai ją kaltina. Todėl Liublianoje Estera Alechin dar labiau užsisiklėndė savyje. Ligoninėje tylomis vykdė savo pareigas, o po darbo užsidarydavo kukliuose namuose. Neidavo pasivaikščioti po miestą, nesilankydavo bažnyčioje, turguje, apskritai nesirodė tarp žmonių, nemėgino perimti naujo vaidmens, nenorėjo tapti visuomenės nare, mat toji visuomenė jai buvo tokia svetima, kad tai pranoko visus jos artistiškumo gebėjimus. Vakare Aleksandras mokė savo mamą slovėnų kalbos, kuria bendravo su klasiokais, tik ji šia kalba neprabilo nė su vienu žmogumi. Mokė ją ir italų kalbos, kuria buvo kalbama mokykloje, o ji mokė sūnų vokiečių kalbos, kurios išmoko iš savo tėvo. Tai buvo prieš kalba, bet ja rašė ir Jozefas Rotas, paaiškino Aleksandru. Šiame pasaulyje niekas nėra vienareikšmiška, sakė jam toji į pamišusį pasaulį kitokiomis akimis žiūrinti moteris. Karas jiedviem nepadalijo pasaulio į geruosius ir bloguosius, į mūsų ir svetimus, jis galutinai perskėlė pasaulį į ją su Aleksandru vienoje ir

visus kitus – priešingoje pusėje. Ir ji kas dieną kovėsi šiame savo kare, nuolat įsitempusi, amžina kalinė Esteros Alechin baimės, jos viduje pirmą kartą atsiradusios tolimais 1936 metais Novi Sade, kai kažkoks vyras įžengė į jos knygynėlį ir pasakė, kad greitai ateis galas laikams, kai vieni varto knygas, o kiti aria laukus, kad visai netrukus stos nauja tvarka. Ši baimė Esteros Alechin širdyje vis augo ir vakarais Liublianoje ji nebeleido Aleksandrui įžiebtį šviesos, pradėjo kalbėti pašnabždomis, nuo ligoninės iki namų spausdavo vis spartesniu žingsniu, o kai žiemą naktis nusileisdavo jau ankstyvą popietę, skuosdavo Liublianos gatvėmis iki pat savo buto, užtrenkdavo duris ir atsišlėdavo į jas, tarytum už jų būtų stovėję jos persekiotojai. 1944-aisiais, kai Liublianą jau valdė vokiečiai, vėlų vakarą parėjęs iš mokyklos Aleksandras aptiko Esterą gulinčią prie buto durų. Moters širdis neatlaikė baimės, ji sukniubo prie užrakintų durų mieste, kuriam ji nėmaž nerūpėjo, kuris nepažinojo jos paslapties, jos nesuprato, o ir nebūtų valiojęs suprasti, ko ji, Branislava Džordževič, andainyktė knygininkė, Milorado Džordževičiaus našlė, medicinos seselė, uoliai dirbanti savo darbą Liublianos ligoninėje, šitaip baiminosi. Bet tais laikais neišaiškintos mirtys būdavo dažnos ir nieko nesujaudindavo, tad niekas nenustebo, kad jauną moterį ištiko infarktas, tais neįprastais laikais niekam tai nepasirodė neįprasta. Žmonės išreiškė Aleksandrui užuojautą ir nuėjo savais keliais, o jį paliko vieną bute, kuriame jis nedrįso įžiebtį šviesos ir kalbėjo vien pašnabždomis, kad nenugąsdintų savo velionės mamos.

Vienišas komisaras Ristas Marjanovičius, kuris 1955 metais Bujėje pasitiko jį su grietinės, spirgučių, džiovintos jautienos likučiais ir bemaž tuščiu rakijos buteliu, Aleksandrui Džordževičiui

priminė nuolieką pasaulio, įbauginusio Esterą Alechin, pasaulio, kuris turėtų būti jam savas, o iš tiesų buvo kas tik nori, tik ne jo pasaulis, tą pasaulį ir niekino, ir jo bijojo. Nelaimingajam Ristui Marjanovičiui negalėjo atsirasti netinkamesnis kompanionas nei jis, Aleksandras Džordževičius, taip savai skambančiu vardu, bet svetimas, nors Ristas Marjanovičius ir vaizdavosi jį tapsiant bičiuliu, nepaprastai trokštama gimininga siela. Veikiausiai Ristas tai suprato vos Aleksandriui įžengus pro jo raštinės duris. Jo laikysena, rimtumas ir nebylumas, kantrus laukimas, kad Ristas prašneks, „jūsiniimas“ ir visa kita kažką slėpė. „Dar vienas, – nusivylęs pamanė Ristas, – dar vienas iš tų svetimų, nesuprantamų žmonių, dar vienas, nuo kurio slapstysiuos ir kurio vengsiu.“ Jis nužvelgė duryse stovintį ir nurodymų laukiantį Aleksandrą, truktelėjo pakutinį savo abrikosinės gurkšni, tada pakilo ir žengė durų link.

– Eime. Reikia kuo skubiau tau rasti nakvynę, abiem bus geriau.

Ristas nusivedė Aleksandrą per gatvę į namą, stovintį pagrindinės aikštės žemutiniame gale. Atidarė duris ir įžengė į vidų.

– Raktų neturiu, bet tau jų ir nereikia. Niekas čia pas tave nesilauš. Greičiau bėgs šalin.

Parodė atvykėliui virtuvę, vonią ir miegamąjį. Atidarė spintą, prigrūstą drabužių.

– Jei reikės vietos, gali viską patraukti arba išmesti.

Ristas nuėmė kelis drabužius nuo pakabų ir padėjo ant spintos dugno.

– Kieno jie? – paklausė Aleksandras.

– Skudurai? Nežinau. Kažkokių italų.

– O kur jie?

– Kas? Italai?

- Taip.
- Iš kur aš galiu žinot! Kažkur išvažiavo.
- Be savo daiktų?
- Ristą jau ėmė erzinti ir pats Aleksandras, ir jo klausimai.
- Klausyk, rytoj galiu atsiųsti ką nors ištuštinti spintų, jei nori.
- Aš negaliu gyventi šitam name.
- Kodėl?
- Na, juk matote, čia gyvena žmonės.
- Tai ko tu pageidauji? Kad pastatytčiau tau viešbutį? Visi namai tokie. Jie išėjo, mes atėjom. Toks gyvenimas.
- O ką, jei jie grįš?
- Tada išvirk jiems kavos ir pasiūlyk užkandos.

Ristui išėjus, Aleksandras grįžo į miegamąjį ir pakėlė drabužius, kuriuos Ristas buvo numetęs. Pakabino ant pakabų, uždarė spintą ir nusileido į virtuvę. Apdairiai ratu apėjo stalą stengdamasis nieko neužkliudyti. Puodelyje, stovinčiame prie dubens, po plonu dulkių sluoksniu pamatė suragėjusius kavos likučius, inde ant viryklės buvo likę pajuodusių maisto trupinių, krosnyje – apanglėjusių malkų, šalia – smulkių laikraštinio popieriaus skivytų plonais suodžių apkraščiais. Ant sienos jo akių aukštyje buvo matyti stačiakampė šviesi dėmė – čia kabėjusio paveikslu arba nuotraukos žymė. Aleksandrui dingtelėjo, kad kas nors, gal Ristas ar kitas žmogus, leidęs sau peržengti palikto namo slenkstį, jį pasisavino. Jautėsi nuvargęs, tad pasuko atgal į miegamąjį, bet prie lovos sustojo. Neįstengė atsigulti į svetimą lovą. Todėl įsitaisė tarp lovos ir spintos, po galva pasikišo savo švarką ir netrukus užmigo. Laimė, tada jaunas jo kūnas dar nebuvo pripratęs prie Liublianoje palikto minkšto guolio patogumo.

Ryte Aleksandras dar kartą pasakė Ristui negalintis likti name. Komisaras, kamuojamas neištveriamo galvos skausmo, sėdėjo prieblandoje su užvertomis langinėmis ir užsimerkęs paaiškino Aleksandrui, kad miestelyje visi namai panašūs ir jeigu jis nori naujo būsto, teks pačiam jį pasistatyti. Be abejo, pagirių kankinamas Ristas kalbėjo nerimtai, tiesiog troško kuo greičiau nusipurtyti atkaraus urėdo, tačiau, jo nelaimei, tam keistam jaunuoliui pasirodė lengviau pasistatyti savo namą nei įsikelti į svetimą.

Pamatęs, kad Aleksandras jo nesuprato, Ristas pramerkė akis ir prabilo kitokiu tonu:

– Klausyk, Džordževičiau, jei visi galėjo apsigyventi tokiuose namuose, gali ir tu. Supratai? Nevaidink čia šventuolio ir neknisk man proto, o žygiuok atgal į savo namą.

– Tai ne mano namas, drauge Marjanovičiau.

– Ne tavo?

– Taip, ne mano.

– Dabar viskas mūsų. Ar ne taip?

– Taip.

– Tai jei aš pasakiau, kad namas tavo, vadinasi, tavo.

– „Mūsų“ nėra tas pats kas „mano“.

– Ką tu pasakei?

– „Mūsų“ nėra tas pats kas „mano“.

– Tu gal tyčiojies?

– Ne.

– Eikš.

Ristas išsivedė Aleksandrą į gatvę ir ranka mostelėjo šiaurės link.

– Ar matai ten tas kalveles? Iki jų yra mano valdos. Iki sienos. Ten gali pasistatyti savo namą. Kad pro langą galėtum žiūrėti į Slovėniją.

Šitai pagiringas Ristas Marjanovičius padėjo Aleksandro namo pamatus Momjano kaimelyje prie pat Slovėnijos sienos, penki kilometrai nuo miesto, manydamas tinkamai nubaudęs jaunąjį urėdą už įžūlumą.

Po savaitės Aleksandras ir jo nėščia žmona Jana pėsčiavo ilgus penkis kilometrus iš Bujės į Momjaną. Aleksandras kas kelis metrus atsigręždavo į žmoną, tikėdamasis išvysti jos smerkiamą žvilgsnį, kad nuilsusi Jana sustos, ims priekaištauti: gal jis pamiršęs, kad ji nėščia, ir kiek dar kelio iki jų sklypo. Bet ji tik nebyliai žingsniavo iš paskos.

Aleksandras žinojo, kad žmonos tylėjimas nežada nieko gera ir kelio gale ji neparodys susižavėjimo, bet kas jam beliko – tik eiti toliau tylint, idant kokių netinkamų žodžių nepablogintų padėties. Niekada nei anksčiau, nei vėliau kelias iš Bujės į Momjaną jam neatrodė toks ilgas kaip tą rytą, niekada nebuvo labiau išvaikšiotas kelias nei praeityje, nei ateityje, niekada kelias nekilo taip stačiai, niekada taip nevingiavo Istros kalvomis.

O Jana, nors pilvas jau buvo pastebimas, kopė nesustodama. Kaip sparčiai žingsniavo jis, taip neatsilikdama ėjo ir ji, Aleksandras žinojo, kad tai ne į gera, vylėsi Janą sustosiant dar iki Momjano ir išbersiant visus susikaupusius žodžius. Tačiau Jana tylėjo net Aleksandrui sustojus ir išskėtus rankas.

– Štai ir atėjome.

Tada parodė jai įlanką, kalvos papėdėje tviskančią saulėje, pirštu vedė pakrante žemyn iki pat Umago, pranykstančio pavasario miglėlėje, parodė Buję, kuri atrodė lyg mažas susigrūdęs kaimelis, šiek tiek didesnis už Momjaną, ir Slovėnijos Socialistinę Respubliką, kurios riba prasidėjo prie jų kalvos papėdės.

Tartum gamta bučiuoja man akis, – šitaip Aleksandras apibūdino kraštovaizdį Ristui, norėdamas pasakyti, kad jam ši bausmė yra kaip Dievo dovana. Dievo dovana Aleksandras, prisiekęs ateistas, pavadino savo žemės sklypą, panūdęs supykdyti kitą dar didesnę ateistą nesuvokdamas, jog šie žodžiai tą prislėgtą nusivylėlių supykdydys ne tiek, kiek...

– Dievo dovana.

Jana niekada nešaukdavo. O iširdusi taupiai parinktus žodžius tardavo lėtai, vieną po kito, darydama pauzes, veik negirdimai, apimta stingulio, pašiaušiančio odą visiems šalia esantiems. Tuščiomis akimis žvelgdavo priešais save, tarytum kraujas jos gyslose būtų sustingęs, tuo sužadindama siaubą pirmiausia vyrui, paskui savo dukroms ir galiausiai anūkams. Bet Aleksandras sakė, kad jos žvilgsnis niekada nebuvo toks šurpinantis kaip tą rytą Momjane.

– Dievo dovana, – tarė Jana ir daugiau nepasakė nė žodžio, kol juodu grįžo atgal į Buję, į namą aikštės pakraštyje, kur vakare virtuvėje patiesdavo čiužinį, o savo daiktus, kai prirėkdavo, išimdavo iš dėžės ir sudėdavo atgal, kur valgė ir gėrė iš indų, atsivežtų iš Liublianos, ir kur didelio namo viduje įkūrė savo mažą laikiną buveinę.

Ji viską Aleksandruui pasakė tais dviem žodžiais, kurie buvo pasakojimas apie nėščios moters kelionę iš Bujės į Momjaną, odė namui pasaulio pakraštyje ir nostalgija namams Liublianoje. Šiedu žodžiai reiškė pasipriešinimą viskam, bet Aleksandras pagautas jaunatviško entuziazmo vis dar vylėsi galėsiantis Janą patraukti savo pusėn ir ėmėsi statyti namą Momjane, tikėdamas, jog šiame name, kai bus pastatytas, ji atras savo namus.

Kas žino, ar jį varė troškimas pirmą kartą gyvenime atsistoti ant savo žemės, kad pagaliau rastų prieglobstį ir viduje numaldytų

Esteros Alechin baime, ar tai buvo tik jo teisuoliškas jausmas, kuriuo knietėjo visam pasauliui įrodyti, jog jis, Aleksandras Džordževičius, mieliau kasdien nupėsčiuos dešimt kilometrų nuo Momjano į Buję ir atgal, nei gulsis į svetimą lovą. Ir tai, kad visi kažką daro, dar nereiškia, jog tai yra gerai ir priimtina jam. Kad ir kaip ten buvo, aišku viena. Kasdien su kiekvienu į pamatus padėtu akmeniu iš Aleksandro širdies vis stipriau veržėsi jo motina, toji, kur išmokė jį, kad kartais yra normalu, jog visi pamišę, ir kad įsisteikinėti miniai ne visada pakanka, norint išgyventi.

Jana neidavo su juo į Momjaną, likdavo Bujėje ir mažais, nepastebimais žingsneliais svetimą namą, kuriame juodu buvo priversti apsigyventi, vertė savo namais. Visus andainykščių namo šeimininkų daiktus suslėpė atokiau nuo Aleksandro akių. Indus išnešė iš virtuvės, drabužius iškraustė iš spintų, patalynę nuėmė nuo lovų, net užuolaidas nukabino nuo karnizų ir sukrovė rūsyje. Išnuogino namą ir išginė jo dvasias, kad Aleksandras galėtų jame apsigyventi, o jis kūrėsi tenai, Momjane, ilgo vingiuoto kelio į niekur gale.

Su kiekvienu įmūrytu akmeniu jo darėsi vis daugiau šiame dovanotos žemės lopinėlyje ir mažiau pas ją. Su kiekvienu prakaito lašu, nuvarvėjusiu nuo veido ir įsigėrusiu į raudoną žemę, vis stipriau prisirišdavo prie šios vietos. Dabar vienas gabalėlis šio pasaulio buvo jo, ne „mūsų“, o tik jo. Aleksandras jautė šį skirtumą ir nesigėdijo, netgi atvirkščiai, nuosavybę suvokė kaip teisingumą, atlygį už benamystės laikus. Vakarais dažnai vienas sėdėdavo ant savo žemės, žvelgdamas į jūrą ir svarstydamas, ar tai ir yra laimė, apie kurią visi kalba, tasai jausmas, kad tiesiog būni sau ir niekur nenori eiti, ir galėtum nekrutėdamas sėdėti ir niekada daugiau niekur nejudėti.

Ir Aleksandras, ir Jana kūrė savo namus ir vienas kitą viliojo pas save. Tai buvo vaikiškas žaidimas dviejų neišnešiotų kūdikių, nesubrendusių meilužių, skirtingai įsivaizduojančių suaugusiųjų gyvenimą. Jo pateisinimas buvo vaikystė, kurią išgyveno gožiamas Esteros Alechin baimių, jos pateisinimas buvo nepilni dvidešimt metų, o jų bendras pateisinimas buvo meilė, neišnarpliojama magnetinė jėga, traukianti ir sykiu atstumianti, kuri veiks visą jų bendrą gyvenimą.

Vieną rytą eidamas savo įprastu keliu pro miestą Aleksandras nusprendė padaryti nedidelį lankstą ir užėiti pas Janą. Dieną paprastai atlikdavo darbus, kurių dažniausiai reikėdavo ieškotis pačiam, tad neretai dausiodavo po miškus ir žymėdavo kirstinus medžius, o popietes leido Momjane, kur namas jau buvo įgavęs pirmus kontūrus. Galiausiai užsimanė suardyti besikartojančią dienos eigą ir nustebinti žmoną – apsilankyti neperspėjęs. Po didesnės pertraukos jis vėl įėjo į namą, nušviestą rytinės saulės, ir ūmai suvokė, ką Jana čia nuveikė. Aleksandras išsyk pamatė viską, kas iki šiol praspūsdavo pro pavargusias akis vakare. Visi svetimi daiktai dingę, o šis svetimas namas užsipildęs jųdviejų daiktais. Jųdviejų maisto likučiais, jųdviejų nešvariais drabužiais, indais, laikraščiais.

Užlipęs į miegamąjį pamatė, kad lova paklota nauja, jųdviejų, patalyne, o spintoje kabėjo jo ir jos marškiniai. Drabužių, kuriuos Ristas numetė, o jis pakėlė ir vėl pakabino ant pakabų, nebeliko. Visi kitados čia valgusių ir miegojusių žmonių pėdsakai išnyko. Pagaliau šiuose namuose juodu buvo vieni, pagaliau čia nebeliko nieko, kas galėjo nematomas gūžėti šalia, negirdimas žingsniuoti girgždančiais laiptais, su skersvėju šmižinėti po kambarius.

Dabar name jis matė tik Janą, kuri apačioje, virtuvėje, taisė vakarienę, ant virvės, nutiestos tarp namų per gatvę, džiaustė drabužius, regėjo, kaip ji rymo prie lango ir laukia jo pavargusio pareinant iš Momjano, kaip jam patraukiant stalą ir ištiesiant čiužinį ant virtuvės grindų ji velkasi naktinius marškinius vonioje ir stovi duryse laukdama, kol gultas bus paklotas ir ji galės atsigulti. Aleksandras suprato: tokie vaizdai iškyla akyse todėl, kad jo prisiminimai užpildė visas šio namo kerteles ir išginė iš jo anuos, svetimus. Namas pasidavė jiedviem, ir Aleksandrą per smelkę noras užsidaryti jame ir mylėtis su Jana, pamiršus dienas ir naktis.

Tik dabar Aleksandrui dingtelėjo, kad Janos išvis nėra namie, apimtas panikos išlėkė iš namų ir strimgalviais nuskuodė per miestelį ieškodamas savo nėščios žmonos.

O Jana vaikštinėjo Momjane tarp nebaigto statyti Aleksandro namo sienų, rankomis braukė per jas, lyg norėdama sutraukti jo prisirišimą prie šio nuo visko nutolusio krašto, užčiuopti tą prisirišimą, pajauti jį, pasiimti juo.

Vaikščiojo tarp sienų įsivaizduodama, kaip pavakare Aleksandras rungiasi su naktimi, stengdamasis nuveikti kuo daugiau, kol dar galima įmatyti, kol tamsa jį drauge su namu galutinai apgaubia ir išvaro atgal į miestą, pas ją. Įsivaizdavo, kaip jos vyras stovi prie plikų sienų it tapytojas priešais drobę ir mėgina nutapyti namą. Kažką šilto, girgždančio, su pašildyto troškinio kvapu, su sienomis, švelniomis it oda. Regėjo Aleksandrą, drauge save ir jų vaiką, užsidariusius tarp sienų, pasislėpusius nuo visko, kas nėra jie trys. Ji niekada neklausė, kaip jis įsivaizduoja namus, bet dabar aiškiai matė, kaip Aleksandras savo rankomis lipdo šiltą jų prieglobstį.

Ir tada prasidėjo. Ji susiėmė už pilvo ir išsyk suprato: iki Bujės nenueis, pagimdys čia, Momjane, prie nebaigto statyti Aleksandro namo. Jana išėjo į gatvę ir ėmė dairytis žmonių, bet kokio žmogaus.

Nei pirmą kartą, kai Aleksandras ją čia atsivedė, nei dabar, kai šiuo keliu atkulniavo viena, ji nesutiko nė vieno žmogaus. Palei gatvę stovintys namai atrodė ištuštėję, bet tušti jie atrodė ir Bujėje, nors juose dar gyveno žmonės. Pamėklės, kurias akies krašteliais matė žvilgčiojant pro langus arba tolumoje vaikstant po kiemus. Kartais nugirsdavo nesuprantamus balsus, atsklindančius per aikštę, ir jai dingojosi, kad tai balsai žmonių, gyvenusių jos name, kad ją, įsibrovėlę, varo iš ten, iš baimės ji uždarydavo langus ir slapstydavosi virtuvėje tarp indų tarškėjimo.

Dabar Jana panoro išvysti tas pamėkles. Panoro išgirsti jų balsus, žemę liečiančio bato padą, peilio ašmenį, įsmingantį į bulvės lupeną, audinio brūžavimą į skalbimo lentą, bet ką, kas išduotų jas esant už uždarytų langinių. Ji nenorėjo tikėti kapų tyla, kūdikis, išsirengęs palikti jos iščias, nenorėjo tuo tikėti, ir ji pasileido prie durų, ėmė baladoti. Iš visų jėgų daužė storas ąžuolines duris ir jai atrodė, kad girdi balsus, tokius, kokius buvo girdėjusi Bujėje, nesuprantamus, bijojo jų, bet vis tiek daužė duris, nes iš jos besiveržiantis vaikas nepažinojo baimės ir nesibaidė pamėklių, tad durys turėjo atsidaryti, jos turėjo atsidaryti vaikui, kuris troško patekti į namus.

Šis kūdikis buvo ne įsibrovėlis, jis nenorėjo slapstyti, panūdo patekti tarp pamėklių ir žmonių, jam visi buvo vienodi ir visi suprantami, jis vis baladojosi į duris ir galiausiai durys jam atsivėrė, į jį pažvelgė mažos senutės akys ir pasakė kažin ką nesuprantama, bet šįsyk ir Jana viską suprato.